

УДК 005:664

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н.М. Форкош,
Національний університет харчових технологій

Постановка проблеми. Для підприємств харчової промисловості провідну роль відіграє інвестиційна стратегія, оскільки жодне підприємство не здійснюватиме свою діяльність без чітко визначеної мети. Якщо підприємство прагне вдосконалити чи розширити свою діяльність, воно має правильно обрати інвестиційну стратегію. Саме інвестиційна стратегія спрямовує фінансові ресурси підприємства в ті сфери функціонування, що потребують розвитку.

Проблеми розвитку підприємств харчової промисловості України на сьогодні постають у значних масштабах і потребують вирішення. Серед основних чинників, які впливають на їх вирішення, – визначення пріоритетних напрямів інвестування, що забезпечили б розроблення та реалізацію інвестиційної стратегії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До ролі інвестиційної стратегії у вирішенні проблем підприємств харчової промисловості зверталось багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: А.В. Артищ, С.О. Гуткевич, І.В. Гуророва, О.І. Рогач, С.М. Петруха, В.М. Хобта, Г.А. Дудяк, Л.О. Штанько, П.Г. Клівець, О.І. Ковалюк, І.І. Цигилик, С.В. Захарін, Н.В. Краснокутська, А.Ф. Гойко, Р.П. Солонська, Г.О. Доленко, В. П. Сладкевич та ін.

Проте дискусійність існуючих точок зору та невизначеність у питаннях формування реалізації та управління інвестиційною стратегією на підприємствах харчової промисловості, недостатність сучасних методів та інструментів управління інвестиційною стратегією потребують подальшого вивчення.

Мета статті – визначення напрямів інвестиційної стратегії для підприємств харчової промисловості, що дає можливість забезпечити розширення збуту продукції, закріплення ринкових сегментів та більш повну орієнтацію на споживачів, проникнення на нові сегменти ринку, підняття власного статусу підприємства тощо.

Правильно визначена інвестиційна стратегія сприяє ефективному використанню ресурсів та ефективному функціонуванню підприємств харчової промисловості, забезпечуючи [1]:

- механізм реалізації довгострокових загальних та інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку підприємств;
- максимальне використання внутрішнього інвестиційного

Визначено основні проблеми харчової галузі.

Розкрито місце інвестиційної стратегії у вирішенні проблем функціонування підприємств харчової промисловості.

Обґрунтовано вплив сільськогосподарства на харчову галузь. За урахування такого впливу запропоновано комплексний підхід до розробки інвестиційної стратегії на підприємствах харчової промисловості.

Ключові слова: інвестиційна стратегія, харчова промисловість, знос основних засобів, якість продуктів харчування, напрямки інвестиційної стратегії.

потенціалу підприємства і можливість активного маневрування інвестиційними ресурсами;

- швидку реалізацію нових перспективних інвестиційних можливостей, що виникають в процесі динамічної зміни як внутрішнього, так і світового ринків;

- зведення до мінімуму негативних наслідків для галузі промисловості можливих варіацій розвитку неконтрольованих чинників світового інвестиційного ринку;

- чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю;

- здійснення відповідної програми організаційної поведінки в рамках реалізації найбільш важливих стратегічних інвестиційних рішень.

До основних проблем підприємств харчової галузі слід віднести: зношеність основних засобів (ОЗ), якість продуктів харчу-

вання та сировини, організацію вчасної поставки сировини тощо. Саме ці напрями необхідно визначити як пріоритетні для спрямування інвестицій, оскільки вирішення цих проблем дасть змогу підвищити ефективність функціонування підприємств харчової промисловості та власне вкладання інвестицій.

Проблеми зносу ОЗ постають у значних масштабах на більшості підприємств харчової галузі. Це насамперед заміна застарілого обладнання – у котельних, системах опалення, освітлення та вентиляції, системах виробництва та використання стиснутого повітря, холодильних установках та ін. [2].

Найбільш узагальнюючим показником, що повною мірою характеризує стан ОЗ на підприємствах харчової промисловості, є показник зношеності, тому динаміку цього коефіцієнта слід розглянути детальніше за видами економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1. Показники зношеності основних засобів за 2008–2011 рр. на підприємствах харчової промисловості України

Вид та підвид економічної діяльності та їх групи	Кількість підприємств, од.			Наявність ОЗ, тис. грн.			Коефіцієнти зносу ОЗ, %	
	на початок 2008 р.	на кінець 2011 р.	різниця	на початок 2008 р. (з індексацією)	на кінець 2011 р.	%	на початок 2008 р.	на кінець 2011 р.
Переробка та консервування картоплі	29	19	-10	21520	555749	2582,5	26,3	19,6
Виробництво рафінованих олій та жирів	53	36	-17	1522449	2157310	141,7	27,9	22,9
>> >>> готових кормів для тварин	25	20	-5	86102	69235	80,4	23,5	29,3
>> >>> готових кормів для тварин, що утримуються на фермах	236	173	-63	1004450	1712011	170,4	49,3	30,6
>> >>> м'яса	351	331	-20	1002289	1210508	120,8	37,8	30,9
>> >>> фруктових та овочевих соків	86	79	-7	92862	2758676	298,6	30,5	31,0
>> >>> какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів	122	123	+1	1728088	6125622	354,5	33,7	31,0
>> >>> м'ясних продуктів	563	467	-96	1394880	5586439	400,5	32,0	31,9
>> >>> м'яса свійської птиці та кролів	15	38	+23	97405	912542	936,8	25,9	32,0
>> >>> солоду	17	17	0	230981	437303	189,3	23,2	33,2
>> >>> харчових продуктів, не віднесені до інших групувань	222	173	-49	549899	684953	124,6	30,5	36,9

>> >> >> крохмалю та крохмальних продуктів	14	19	+5	217313	523684	241,0	37,2	37,6
>> >> >> мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв	518	438	-80	1649350	3573106	216,6	39,5	39,0
>> >> >> дистильованих алкогольних напоїв	114	101	-13	1066305	2198750	206,2	31,1	39,4
>> >> >> пива	97	67	-30	4459710	9292076	208,4	34,3	40,5
>> >> >> печива, сухарів і тістечок тривалого зберігання	277	258	-19	959860	1417978	147,7	24,8	40,6
>> >> >> цукрових виробів	21	14	-7	1843995	3527052	191,3	28,7	42,8
>> >> >> хліба та хлібобулочних виробів	1231	918	-313	2107249	4076490	191,4	39,6	43,1
>> >> >> кави та чаю	63	47	-16	148301	250349	168,8	40,3	44,9
>> >> >> виноградних вин	106	86	-20	922600	1538827	166,8	51,7	45,0
>> >> >> макаронних виробів	163	118	-45	290874	544595	187,2	37,2	46,9
>> >> >> маргарину та аналогічних харчових жирів	26	20	-6	105064	1177221	574,1	43,0	47,3
Переробка молока та виробництво сиру	585	424	-161	4038849	8763237	217,0	39,0	52,0
>> >> >> продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів	43	37	-6	137627	171653	124,7	39,8	52,0
>> >> >> рибних продуктів	240	215	-25	387909	762393	196,5	39,0	52,7
>> >> >> прянощів та приправ	87	86	-1	225693	1422808	630,4	41,6	52,9
>> >> >> етилового спирту із зброджувальних продуктів	76	70	-6	783046	9341192	119,3	49,4	53,2
>> >> >> цукру	185	132	-238	51375505	5174453	100,7	66,1	53,3
>> >> >> продуктів борошномельно-круп'яної промисловості	1019	620	-399	2562332	3303858	128,9	46,8	53,5
>> >> >> сидру та інших плодово-ягідних вин	9	11	-2	17541	50042	285,3	44,2	58,1
>> >> >> нерафінованих олій та жирів	322	289	-33	6987736	8988500	128,6	92,0	67,2

Джерело: розраховано автором за [3, 4]

Найкритичніший стан ОЗ притаманний таким видам та підвидам економічної діяльності: переробка молока та виробництво сиру, виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів, рибних продуктів, прянощів та приправ, етилового спирту зі зброджувальних продуктів, цукру, продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, сидру та інших плодово-ягідних вин, нерафінованих олій та жирів тощо.

Наступною проблемою при виробництві

харчових продуктів залишається їх якість. Такий стан вимагає спрямування інвестицій на забезпечення випуску продукції необхідної якості для збільшення обсягів виробництва та експорту. Особливо гостро це питання постало після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ).

За даними експертів, в Україні приблизно 80% харчової продукції фальсифіковано за одним або кількома показниками. Деякі із способів фальсифікації та методи їх виявлення можна проілюструвати в табл. 2.

Таблиця 2. Основні способи фальсифікації харчових продуктів та методи їх виявлення

Харчові продукти	Спосіб фальсифікації	Метод виявлення фальсифікації
М'ясні продукти	Заміна на інші тваринні компоненти Заміна білковими ізолятами	Визначення вмісту сполучної тканини (колагену) або оксипроліну Визначення вмісту білка і амінокислот
Молоко	Підмішування різних консервантів (соди, крейди, бензойної кислоти) Розведення водою Підмішування борошна Кип'ятіння	Визначення за допомогою розолової кислоти (метод Гіддера) або іонометрії Реакція із хлорним залізом Хроматографічний метод Визначення вмісту жиру за допомогою розчину йоду Визначення густини, вмісту жиру, сухого залишку
Пиво	Використання неякісної сировини (несолоджених матеріалів) замість солоду Скорочення терміну бродіння Розведення водою Додавання піноутворювачів Додавання гліцерину	Визначення вмісту окремих вуглеводів і амінокислот, а також органолептично Вимірювання об'єму Визначення вмісту сухих речовин або золи Визначення рН Визначення вмісту гліцерину
Соки	Розведення водою Додавання цукрового сиропу, цукру, барвників, консервантів, соків низького гатунку	Визначення вмісту барвників Визначення консервантів, глюкози, фруктози методом ВЕРХ або методом газової хроматографії
Чай	Підмішування листя інших рослин Підмішування використаного чаю Підфарбовування	Мікроскопічні дослідження Визначення вмісту кофеїну Визначення вмісту золи Хімічні дослідження
Какао та шоколад	Додавання кондитерських і тваринних жирів	Визначення жирно-кислотного складу за допомогою мас-спектрометрії

Джерело: узагальнено автором за [5, 6]

Серед асортиментної фальсифікації найпоширенішими є: часткова заміна водою, додавання до харчового продукту низькоякісного замітника і повна заміна натурального продукту імітатором. При цьому замітники здебільшого є харчовими, тобто дешевшими продуктами з меншою харчовою цінністю, але подібними до натуральних за кількома ознаками. На практиці у разі додавання 10% води до рідких харчових продуктів (соку, вина) дегустатори не виявляють фальсифікації. При додаванні 20% води третина дегустаторів висловлює сумнів щодо якості продукту і лише при 50%-ному розведенні більшість дегустаторів впевнено розпізнають водянистий смак соків і вин.

Незначне розведення водою рідких продуктів не можуть зареєструвати прилади, що визначають фізико-хімічні показники.

Значного поширення набула якісна фальсифікація харчових продуктів, тобто їх підпро-

бка за допомогою харчових і нехарчових добавок, які імітують покращання органолептичних характеристик, або заміна продукту вищого гатунку нижчим [7].

Розглянувши основні проблеми харчової галузі, варто зазначити, що деякі з них тісно пов'язані з станом сільськогосподарської продукції, яка є базою для переробної, а відповідно харчової промисловості.

Виробництво сировини, подальша її переробка в харчовий продукт відбувається у сільськогосподарській галузі, а отже всі недоліки, притаманні сільському господарству, так чи інакше позначаються на харчовій промисловості, що виконує вихідну функцію в ланці кругообігу споживчої сировини, тому на якість самої продукції може впливати лише частково і тією мірою, в якій продукт харчування отримує ознаки придатності до споживання.

Відтак у харчовій промисловості України

проблема якості та безпечності продукції має тісні зв'язки з усіма підгалуззями сільського господарства, крім шовківництва, тобто якість сировини сільського господарства значною мірою формує майбутню якість та конкурентоспроможність харчового продукту як на місцевому, так і світовому ринках.

Вирішення проблем сільського господарства з урахуванням потреб харчової промисловості може значно покращити загальну якість продуктів харчування на українському ринку та сприяти у розв'язанні таких сучасних проблем харчової галузі, як:

- висока собівартість продуктів харчування;
- незначний асортимент натуральної про-

дукції, що провокує наповнення вітчизняного ринку товарами іноземного походження;

– нестача сировини, у зв'язку з чим значна частина великих підприємств промисловості або зовсім зупинилася, або опинилася на межі банкрутства;

– випуск та постачання на ринок товару, що виробляється з контрабандної сировини деякими малими або орендованими підприємствами та може загрожувати життю людей через недостатній державний нагляд за якістю продукції [8].

Необхідно розглянути загальну схему впливу сільськогосподарського сектору на якість сировини підприємств харчової галузі (рис. 1):

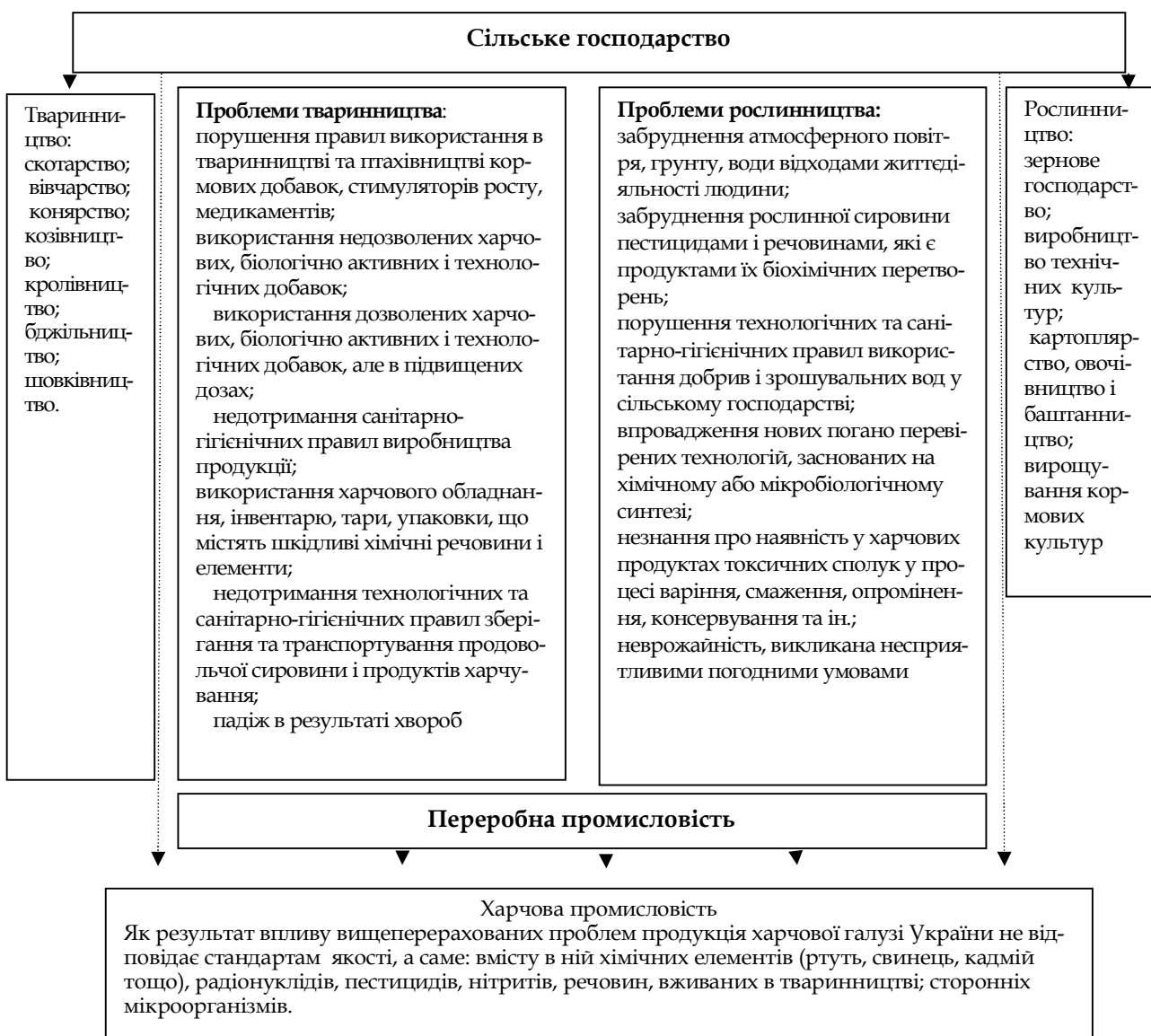

Рис. 1. Вплив сільського господарства на якість продукції харчової промисловості
Розроблено автором на основі [6, 7, 8].

Схему напрямів інвестиційної стратегії для підприємств харчової галузі з урахуванням впливу сільського господарства на якість продукції харчової промисловості наведено на рис. 2:

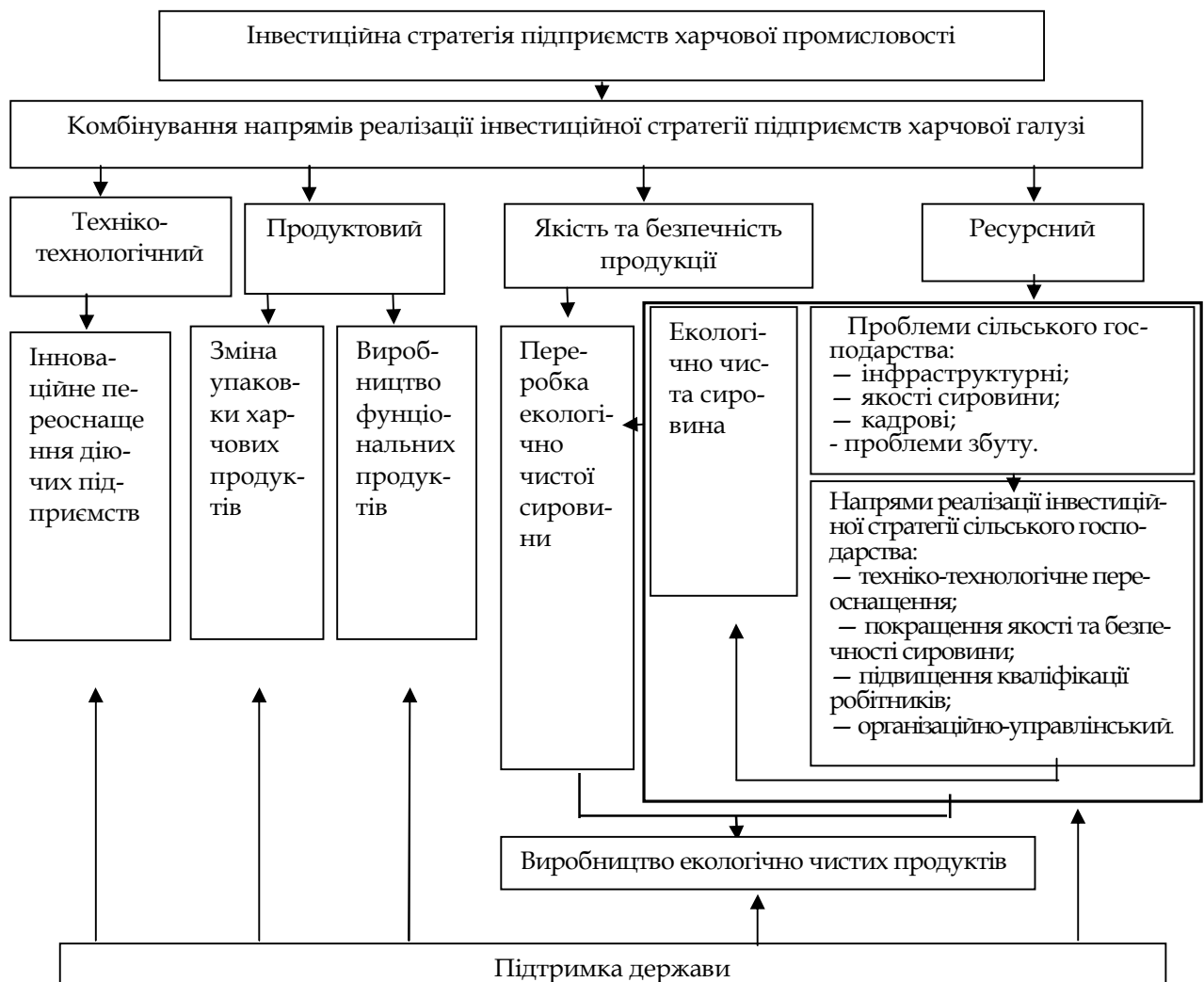

Рис. 2. Напрями інвестиційної стратегії Розроблено автором.

Висновки. Інвестиційна стратегія підприємств харчової промисловості повинна мати комплексний характер і реалізовуватися не за одним напрямом. Крім того, такі напрями інвестиційної стратегії, як якість продукції та ресурсний, неможливо реалізувати окремо від інвестиційних напрямів розвитку сільського господарства.

Для реалізації інвестиційної стратегії підприємств харчової промисловості за різними напрямками державі варто спрямувати свої зусилля на [9]:

- здійснення комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення діяльності і посилення координації роботи органів виконавчої влади щодо трансформації харчового комплексу на засадах публічної політики;
- визначення системи цільових програм і

проектів розвитку окремих секторів галузі та вдосконалення відтворювальних пропорцій;

- посилення стимулюючої функції із заохочення ділової активності підприємців у справі відродження та розвитку виробництва продуктів харчування шляхом досягнення оптимальних пропорцій форм власності;
- проведення податкової реформи та впровадження досконалих корпоративних моделей управління.

Державне законодавство слід узгодити таким чином, щоб харчова продукція відповідала:

- вимогам технічних умов (ТУ);
- стандартам вітчизняних організацій (ВС);
- національним стандартам (НС), гармо-

нізованим з вимогами європейських і міжнародних нормативних документів;

- стандартам європейських і міжнародних організацій з стандартизації (ЄМС), які ще не переглядалися в Україні.

Державне втручання повинне не тільки стосуватися підприємств харчової галузі, а й синхронно відображатись у позитивному реформуванні сільського господарства, тобто державі варто зосередити свою підтримку на таких пунктах:

- розробка і реалізація державних науково-технічних та інноваційних програм;
- стимулювання інвестицій приватного сектору в НДКР;
- концентрація ресурсів суспільства на вирішення найбільш актуальних науково-технічних проблем;
- збільшення фінансування наукових досліджень;

- заохочення імпорту передових технологій;

- удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності;

- міжнародне співробітництво у сфері інноваційної політики;

- державна координація та інформаційна підтримка дій агентів інноваційного процесу;

- державний контроль за реалізацією інноваційної політики на центральному, галузевому та регіональному рівнях;

- сприяння розширенню доступності фінансових ресурсів, зниження податкового навантаження та інших стабілізуючих факторів;

- розроблення методів обліку впливу інновацій на соціально-економічні параметри аграрної системи [10].

Література

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Підручник. – К.: КНЕУ.– 2001. – 460 с.
2. Інвестиції в економіці. – www.economy.nayka.com.ua.
3. Збірник статистичних щорічників України за 2005–2009 рр.: У 5 т. / Держкомстат України. – К.: Консультант, 2010. – 576 с.
4. Статистичний щорічник України за 2009–2011 рр. / Держкомстат України. – К.: Інформ.-аналіт. агентство, 2009. – 213 с.
5. Системи управління якістю: Зб. нормативно-правових документів. – Львів: ЛДЦСМС, 2001. – Вип. 2. – 162 с.
6. Артиш В.І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції в Україні // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 117–120.
7. Момот О., Акопова В. Показники якості продукції – конкурентна перевага підприємств у галузі менеджменту якості // Економіка. – 2010. – №3 (103). – С. 28–31.
8. Зубець М.В., Гуков Я.С., Грицишин М.І. Актуальні проблеми технічної політики в аграрному секторі України. – К.: ДІА, 2007. – 80 с.
9. Стратегія та економіка. – <http://www.krelib.com>.
10. Іванова Ю.Б., Тищенко О.М. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія. – Х.: ІНЖЕК, 2006. – 384 с.

Н.Н. Форкош

РОЛЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Определены основные проблемы пищевой отрасли. Раскрыта роль инвестиционной стратегии в решении проблем функционирования предприятий пищевой промышленности. Обосновано влияние сельского хозяйства на пищевую отрасль. С учетом такого влияния предложен комплексный подход к разработке инвестиционной стратегии на предприятиях пищевой промышленности.